

מתניתין:

ב-א השותפין, שני שכנים אשר יש להם חצר (1)

בשותפות, ובתי שניהם פתוחים לתוכה, שרצו לעשות מחיצה ביניהם בחצר המשותפת, (2) בונין הם יחדיו את הכותל,

באמצע החצר. (3) כשזה נותן מחלקו חצי המקום עבור עובי הכותל, וזה נותן חצי.

מקום שנהגו בו האנשים לבנות את המחיצה ביניהם באבני גזיל, או גזית, או כפיסין, או לבינין — בונין גם הם כך, הכל

בחצר שאין בה דין חלוקה. אשר בה, ללא הסכמת שניהם, אין האחד יכול לכופף את חברו לחלוקה, על אף שהוא ניזוק ממנו בהיזק ראייה. ולכן, רק אם "רצו" לחלוק [כלומר, הסכימו ביניהם על כך], בונים הם כותל אבנים ולא מחיצה גרידא, בעל כורחם. ואין האחד יכול לטעון די לי במחיצת קנים פשוטה. וראה בתפארת ישראל אות ב ובתוספות רבי עקיבא איגר.

3. וזה לשון השלחן ערוך [חו"מ קנו ג]: כותל זה, יבנוהו על מקום שניהם, ובהוצאות שניהם, אפילו אם יש לאחד פי שנים בחצר, יעשו הכותל לחצאים.

וטעם הדבר, כתב הטור, לפי שהחיוב לסלק היזק ראייה מוטל על בעל החלק הקטן באותה מידה שהוא מוטל על החלק הגדול. וראה בביאור הגר"א [סעיף קטן יג], שהמקור לדברי השלחן ערוך שמשותפים בשוה, הוא מדינו של רבי יוסי במשנה להלן [דף ד עמוד ב]. שבעל השדה האמצעית [הניקף] משתתף בשוה עם בעל השדות שמסביבו [המקיף].

אמנם, הרש"ש כתב שאין ראיית הגר"א בזה נכונה. ונראה כוונתו, לפי שאין בדברי רבי יוסי גילוי על גודל ההשתתפות של הניקף בהוצאות [ויתכן שבאמת הוא משלם פחות]. ועוד, שאף אם הוא משלם בשוה, אולי זהו משום שגודל שדהו האמצעית הינו שוה לגודל שלושת השדות המקיפות גם יחד. וראה שם ברש"ש, שלדעתו, ההשתתפות בהוצאות הכותל ובמקום הינה

1. חצר זו, וכן כל חצרות שמדברים בהם חכמים, הן בחלק הקדמי של הבית. ומה שכתב רש"י ש"רוב תשישם היה בחצר", מבאר המהר"ם, שכוונת רש"י היא לפי הטעם המבואר בגמרא לבניית הכותל, שהוא משום "היזק ראייה", ולכן כתב רש"י שהיזק זה הוא בחצר הקדמית, ששם עושים בני החצר את רוב תשמישיהם, גם הצנועים שבהם. אבל בחצר האחורית לא שייך "היזק ראייה". וראה עוד בחדושי הרשב"א והר"ן ובגליון כשיטה מקובצת.

2. המשנה להלן [דף יא עמוד ב] אומרת: "אין חולקין את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לזה, וארבע אמות לזה".

אך חצר שאין בה די שטח כדי לחלוק לכל אחד מהשותפים שיעור זה, נקראת "חצר שאין בה דין חלוקה", ואין אחד השותפים יכול לכופף את חברו לחלוק בשטח המועט הזה, אפילו אם הלה ניזוק בהיזק ראייה, וכפי שיבואר להלן.

ובגמרא נחלקו שני לשונות בדין "היזק ראייה" [המוסבר בהקדמה למשנתנו] אם הוא היזק, או לאו.

הלשון הראשון [לישנא קמא], סובר ש"היזק ראייה" — אין שמו היזק, ולפיו מדברת משנתנו אפילו בחצר שיש בה דין חלוקה, ששיטחה יותר משמונה אמות. כי לשיטתו, אין חיוב לחלוק את החצר משום היזק ראייה, וכל החיוב שעוסקת בו המשנה הוא במקום שהסכימו שני הצדדים לחלוק.

אך לפי הלשון השני, מדברת המשנה דוקא